

Οι προστατευτικές διατάξεις του Κανονισμού 1215/2012 για τα συμφέροντα των καταναλωτών

Ο Κανονισμός 1215/2012 μπορεί να εφαρμοστεί ακόμα και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο καταναλωτής και ο αντισυμβαλλόμενός του βρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος, όταν το αντικείμενο της δίκης αφορά κράτηση για ταξίδι στο εξωτερικό

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – άρθρο 18 – διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών – προσδιορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας και της κατά τόπον αρμοδιότητας των δικαστηρίων κράτους μέλους – στοιχείο αλλοδαπότητας – ταξίδι σε τρίτο κράτος

ΔΕΕ C-774/22, FTI Touristik (Élément d'extranéité), 29.07.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος: A. Prechal, Εισηγητής: F. Biltgen, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αιμιλίου, ECLI:EU:C:2024:646 – Προδικαστική παραπομπή

Ο JX είναι ιδιώτης κάτοικος Νυρεμβέργης (Γερμανία). Συνήψε σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού με την FTI Turistik GmbH (στο εξής: FTI), διοργανωτή ταξιδιών με έδρα το Μόναχο (Γερμανία), με σκοπό την πραγματοποίηση ταξιδιού στο εξωτερικό. Ο JX στη συνέχεια άσκησε αγωγή κατά της FTI λόγω πλημμελούς ενημέρωσής του αναφορικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και την υποχρέωση θεώρησης στην εν λόγω χώρα ζητώντας καταβολή αποζημίωσης. Ο JX υποστήριξε ότι το επιληφθέν δικαστήριο, ως δικαστήριο του τόπου κατοικίας του, ήτοι στη Νυρεμβέργη, έχει τόσο διεθνή δικαιοδοσία όσο και κατά τόπον αρμοδιότητα για την εκδίκαση της εν λόγω αγωγής του, βάσει του άρθρου 18 παρ. 1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια. Η FTI προέβαλε την ένσταση κατά τόπον αναρμοδιότητας, υποστηρίζοντας ότι οι κανόνες του προαναφερθέντος ευρωπαϊκού Κανονισμού δεν τυγχάνουν εφαρμογής σε αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις, όπως η προκειμένη, όπου αμφότεροι οι διάδικοι έχουν την κατοικία ή την έδρα τους στο ίδιο κράτος μέλος. Επομένως, θα έπρεπε να εφαρμοστούν οι κανόνες του γερμανικού ΖΠΟ, οι οποίοι υποδεικνύουν άλλα δικαστήρια ως κατά τόπον αρμόδια. Υπό αυτές τις συνθήκες, το επιληφθέν δικαστήριο, ήτοι το Amtsgericht Nürnberg (Ειρηνοδικείο της Νυρεμβέργης), απέστειλε προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ένωσης διερωτώμενο κατά πόσο το άρθρο 18 του Κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι, όταν το δικαστήριο κράτους μέλους στην περιφέρεια του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής επιλαμβάνεται αγωγής του καταναλωτή στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ αυτού και διοργανωτή ταξιδιών, η οποία ανέκυψε από σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, και οι δύο συμβαλλόμενοι έχουν μεν αμφότεροι κατοικία ή έδρα στο εν λόγω κράτος μέλος, πλην όμως ο προορισμός του ταξιδιού βρίσκεται στην αλλοδαπή, το εν λόγω άρθρο καθορίζει τόσο τη διεθνή δικαιοδοσία όσο και την κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου αυτού. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει αρχικά να καθοριστεί αν μια διαφορά, όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία ο ενάγων και ο εναγόμενος έχουν την κατοικία ή την έδρα τους στο ίδιο κράτος μέλος, δύναται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ευρωπαϊκού Κανονισμού 1215/2012.

Παρατηρήσεις

*Όλγα Μιχαλοπούλου**

1. Λίγα λόγια για τον Κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012

Ο ενωσιακός νομοθέτης συνεχώς στοχεύει στη δικονομική προστασία των καταναλωτών ως ασθενέστερων μερών των συμβάσεων. Οι προσπάθειες αυτές ξεκίνησαν ήδη από το 1968 με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, η οποία, μολονότι αρχικά είχε περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό νομοθέτημα. Έκτοτε επακολούθησαν αρκετές τροποποιήσεις, με στόχο τη διεύρυνση της προστασίας αυτής, λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες εξελίξεις

* *Master I, ΜΔΕ, Δικηγόρος*

στις διάφορες μορφές συναλλαγών. Ο Κανονισμός 44/2001¹, ο οποίος διαδέχθηκε τη Σύμβαση των Βρυξελλών, πρόσθεσε την ευνοϊκή για τον καταναλωτή διεθνή δικαιοδοσία του τόπου κατοικίας του.

Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και η επόμενη τροποποίηση του Κανονισμού, ήτοι ο ισχύων Κανονισμός 1215/2012 της 12ης Δεκεμβρίου 2012, γνωστός και ως Κανονισμός Βρυξέλλες Ια, ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή στις 10 Ιανουάριου 2015². Με τον εν λόγω Κανονισμό θεσπίζεται *forum actoris* ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας του εναγομένου. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 18, ο μεν καταναλωτής ενάγεται «μόνο ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του»³, ο δε αντισυμβαλλόμενός του ενάγεται, κατ' επιλογή του καταναλωτή, είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του (ή του υποκαταστήματος ή πρακτορείου ή άλλης εγκατάστασης)^{4,5} είτε ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή. Σημαντικό είναι να διευκρινιστεί ότι, όταν ο καταναλωτής ασκεί την αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου, οι διατάξεις του άρθρου 18 παρ. 1 (πρώτη εναλλακτική περίπτωση) καθορίζουν μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία. Η κατά τόπον αρμοδιότητα θα καθοριστεί σύμφωνα με τους κανόνες της *lex fori*. Όταν, όμως, ο καταναλωτής προσφεύγει στα δικαστήρια του τόπου της δικής του κατοικίας (άρθρο 18 παρ. 1, δεύτερη περίπτωση), τότε προσδιορίζεται και η κατά τόπον αρμοδιότητα⁶.

Οι διατάξεις αυτές, όπως και η θέσπιση περιορισμένης δυνατότητας παρέκτασης⁷, βεβαίως λειτουργούν ως μηχανισμός προστασίας του καταναλωτή. Βοηθούν τον καταναλωτή να εισέλθει πιο εύκολα σε έναν δικαστικό αγώνα διεκδίκησης των δικαιωμάτων του, καθώς σε αντίθετη περίπτωση θα δυσκολευόταν λόγω της δυστοκίας να κινηθεί δικαστικά σε ξένο κράτος, σκεπτόμενος τόσο τις διαφορές των δικονομικών συστημάτων σε κάθε κράτος, αλλά και τα πολύ περισσότερα έξοδα που θα συνεπαγόταν κάτι τέτοιο για αυτόν.

II. Η προϋπόθεση της διασυνοριακότητας για την εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012

Όπως είναι γνωστό, το ευρωπαϊκό δίκαιο, και ως εκ τούτου και η Σύμβαση των Βρυξελλών και ο μετέπειτα Κανονισμός, τυγχάνουν εφαρμογής μόνο σε ιδιωτικές διεθνείς διαφορές, εκείνες δηλαδή που συνδέονται με περισσότερες της μίας έννομες τάξεις και, ως εκ τούτου, εμφανίζουν στοιχείο αλλοδαπότητας σε σχέση με το κράτος μέλος, ενώπιον των δικαστηρίων του οποίου ενάγεται η υπόθεση. Αντίθετα, δεν ισχύει επί διαφορών καθαρά εσωτερικών, δηλαδή επί εκείνων οι οποίες συνδέονται μόνο με μία έννομη τάξη⁸ και οι οποίες διέπονται από το εθνικό δίκαιο του εκάστοτε κράτους μέλους.

Με βάση τα ανωτέρω, με μία πρώτη ματιά, ο εντοπισμός του διασυνοριακού στοιχείου φαίνεται απλή υπόθεση. Ωστόσο, στην πράξη συχνά αποδεικνύεται ότι είναι ένα ζήτημα πολυδιάστατο, δύσκολο να προσδιοριστεί. Δεν είναι λίγες οι φορές που το ΔΕΕ έχει έρθει αντιμέτωπο με υποθέσεις ιδιαίτερα περίπλοκες, κατά τις οποίες έπρεπε να διευκρινίσει εάν εφαρμόζεται ή όχι το ευρωπαϊκό δίκαιο. Αυτό συμβαίνει καθώς το απαραίτητο αυτό στοιχείο

¹. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, Γνωστός και ως Κανονισμός Βρυξέλλες Ι, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32001R0044>.

². Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32012R1215>.

³. Άρθρο 18(2) Κανονισμού 1215/2012.

⁴. Άρθρο 18(1) Κανονισμού 2015/2012.

⁵. Χ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Η έννοια του καταναλωτή στο ευρωπαϊκό δικονομικό και στο εσωτερικό δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, 2018, σσ. 13-18, sakkoulas-online.gr.

⁶. Π. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ / Ε. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Κανονισμός Βρυξέλλες Ια, εκδ. Σάκκουλα, 2020, σσ. 384-390, sakkoulas-online.gr.

⁷. Βλ. άρθρα 15, 19, 23, 24, 26 του Κανονισμού 1215/2012.

⁸. Π. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ / Ε. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, ό.π., 2020.

αλλοδαπότητας δεν προσδιορίζεται από την ίδια τη Σύμβαση ή τον Κανονισμό. Η τάση του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει με ευρύτητα την έννοια – και προϋπόθεση – του διασυνοριακού στοιχείου⁹. Για παράδειγμα, όπως έχει κριθεί στο παρελθόν από το Δικαστήριο, το γεγονός ότι η κατοικία των δύο πλευρών βρίσκεται στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος δεν προσδίδει αναγκαστικά στην υπόθεση χαρακτηριστικά αποκλειστικά εσωτερικού δικαίου, ούτε μπορεί να παρεμποδίσει την παρέκταση υπέρ δικαστηρίου άλλης χώρας. Συμβαίνει πράγματι οι μεταξύ των συμβαλλομένων σχέσεις να εμφανίζουν κατ' άλλον τρόπο διασυνοριακά δεδομένα, παραδείγματος χάριν αν ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής βρίσκεται σε άλλο κράτος¹⁰.

Απόφαση-σταθμός επί του θέματος ήταν η υπόθεση *Owusu*¹¹, αφορώσα τον τομέα του τουρισμού. Ο ενάγων καταναλωτής *Owusu*, ο οποίος είχε την κατοικία του στο Ηνωμένο Βασίλειο, είχε συνάψει σύμβαση μισθώσεως κατοικίας διακοπών με τον αντισυμβαλλόμενο του, ο οποίος είχε επίσης την κατοικία του στο ίδιο κράτος. Το Δικαστήριο, στην προκειμένη υπόθεση, δέχτηκε την ύπαρξη του στοιχείου αλλοδαπότητας, και άρα την εφαρμογή της Σύμβασης των Βρυξελλών, λόγω του γεγονότος ότι η έπαυλη που αφορούσε η σύμβαση βρισκόταν σε τρίτη χώρα. Με αυτόν τον τρόπο άνοιξε τον δρόμο για μια ιδιαίτερα καινοτόμα και ρηξικέλευθη νομολογία, καθώς, όχι μόνο διέυρνε σημαντικά το στοιχείο της αλλοδαπότητας σε μία αμιγώς εσωτερική – σε πρώτη ανάγνωση – υπόθεση, αλλά επίσης επέκτεινε την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου σε υπόθεση που αφορούσε τρίτο κράτος και όχι κράτος μέλος της Ένωσης.

Αναφορικά με την αποδοχή του στοιχείου αλλοδαπότητας, και κατ' επέκταση την εφαρμογή ευρωπαϊκών Συμβάσεων και Κανονισμών, αξιολογημένη είναι και η υπόθεση *Inkreal*¹². Η εν λόγω υπόθεση αφορούσε δύο συμβαλλόμενα μέρη με έδρα το ίδιο κράτος μέλος, τα οποία όμως συμφώνησαν τη δικαιοδοσία δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση αυτή, λοιπόν, είχε αποστείλει ερώτημα αναφορικά με το κατά πόσο, σε περίπτωση αμιγώς εθνικής σχέσης, χωρίς την παρουσία αλλοδαπού στοιχείου ή σύνδεσης με διάφορες έννομες τάξεις, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέξουν τη δικαιοδοσία των δικαστικών αρχών άλλου κράτους μέλους, και άρα να δικαιολογηθεί η εφαρμογή της Σύμβασης των Βρυξελλών. Και σε αυτήν την περίπτωση, το ΔΕΕ ερμήνευσε με ευρύτητα το στοιχείο της αλλοδαπότητας και δέχτηκε ότι η εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, ήτοι της Σύμβασης των Βρυξελλών στην προκειμένη περίπτωση, μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι τα δύο μέρη συμφωνούν για τη δικαιοδοσία δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους.

III. Το στοιχείο της διασυνοριακότητας στη συγκεκριμένη υπόθεση

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, τόσο η κατοικία του ενάγοντα, καταναλωτή - ταξιδιώτη, όσο και η έδρα της εναγόμενης εταιρείας διοργάνωσης ταξιδιών βρίσκονται στη Γερμανία. Ο ενάγων, κάτοικος Νυρεμβέργης, συνήψε σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού με την FTI Touristik, διοργανώτρια ταξιδιών με έδρα το Μόναχο. Η κράτηση πραγματοποιήθηκε μέσω ταξιδιωτικού πρακτορείου με έδρα τη Νυρεμβέργη, χωρίς ωστόσο αυτό να είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση ή υποκατάστημα της ως άνω εταιρείας. Επομένως, αρχικά φαίνεται να ελλείπει το στοιχείο διασυνοριακότητας, προσδίδοντας σε αυτήν τον χαρακτήρα μίας αμιγώς εσωτερικής υπόθεσης. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της εναγόμενης εταιρείας περί μη εφαρμογής του ευρωπαϊκού δικαίου φαίνεται κατ' αρχήν να ευσταθεί. Ωστόσο, ακολουθώντας την προαναφερόμενη νομολογία του και, ιδίως, στην προσπάθειά του να διασφαλίσει στο μέγιστο τα συμφέροντα του καταναλωτή, το Δικαστήριο έκρινε πως το στοιχείο αλλοδαπότητας

⁹ Ν. ΝΙΚΑΣ / Ε. ΣΑΧΠΕΚΙΔΟΥ, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, εκδ. Σάκκουλα, 2016, σσ. 14-16, sakkoulas-online.gr.

¹⁰ Σκ. 20-21 της σχολιαζόμενης απόφασης και Προτάσεις του Γεν. Εισαγγελέα Ν. Αιμιλίου, 07.03.2024, σημ. 32, ECLI:EU:C:2024:219, επί της υπόθεσης που αφορά η σχολιαζόμενη απόφαση. Βλ., επίσης, Ε. ΣΑΧΠΕΚΙΔΟΥ, Η παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, εκδ. Σάκκουλα, 2000, σσ. 25-28.

¹¹ ΔΕΚ C-281/02, *Owusu*, 01.03.2005, ECLI:EU:C:2005:120.

¹² ΔΕΕ C-566/22, *Inkreal*, 08.02.2024, ECLI:EU:C:2024:123.

υφίσταται όταν η κατάσταση την οποία αφορά η οικεία διαφορά δύναται να εγείρει ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων, όπως συμβαίνει στη συγκεκριμένη περίπτωση¹³.

Έχει ήδη κριθεί ότι, όταν τα μέρη κατοικούν μεν στο ίδιο κράτος μέλος, αλλά ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής ευρίσκεται σε κράτος διαφορετικό από το κράτος της κοινής κατοικίας των συμβαλλομένων, όπως για παράδειγμα όταν ο καταναλωτής αγοράζει από ταξιδιωτικό πράκτορα, που κατοικεί στο ίδιο κράτος με τον αγοραστή, ταξιδιωτικό πακέτο για προορισμό σε άλλο κράτος, η διαφορά δύναται να θεωρηθεί διασυνοριακή¹⁴. Εν προκειμένω, ο προορισμός του ταξιδιού, δηλαδή ο τόπος εκτέλεσης της σύμβασης, ήταν στην αλλοδαπή, στοιχείο το οποίο θεωρήθηκε αρκετό για να εγείρει τέτοιο προβληματισμό και, άρα, να προσδώσει αλλοδαπότητα στη διαφορά, με αποτέλεσμα να εφαρμόζεται εν τέλει ο Κανονισμός¹⁵. Επομένως, η εμπλοκή περισσοτέρων κρατών μελών λόγω της ουσίας της διαφοράς ή της κατοικίας εκάστου των μερών δεν συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για τον διεθνή χαρακτήρα μιας έννομης σχέσης, αρκεί η επίμαχη διαφορά να συνδέεται με τρίτο κράτος χωρίς να εμπλέκεται άλλο κράτος μέλος πέραν του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει το *forum*¹⁶.

IV. Ο καθορισμός της κατά τόπον αρμοδιότητας από το άρθρο 18 του Κανονισμού 1215/2012

Ένα δεύτερο ζήτημα με το οποίο ασχολήθηκε το Δικαστήριο στην κρινόμενη υπόθεση, αποδεχόμενο την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, αφορά το κατά πόσον ο Κανονισμός καθορίζει όχι μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία, αλλά και την κατά τόπον αρμοδιότητα.

Όπως αναφέραμε ανωτέρω, ο ευρωπαίος νομοθέτης προέβλεψε ειδική βάση δωσιδικίας, στην προσπάθειά του να εξασφαλίσει ότι ο καταναλωτής, ως ασθενέστερο μέρος, μπορεί να ασκήσει αγωγή κατά του ισχυρότερου μέρους ενώπιον ενός εύκολα προσβάσιμου δικαστηρίου. Εξυπηρετώντας λοιπόν αυτόν τον σκοπό, το άρθρο 18 αναθέτει άμεσα τη δικαιοδοσία στο δικαστήριο του τόπου κατοικίας του καταναλωτή, κατά απόκλιση από τον γενικό κανόνα της διεθνούς δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου¹⁷.

Η FTI υποστηρίζει ότι η εν λόγω ειδική προστασία έχει πρακτική αξία όταν τα δύο συμβαλλόμενα μέρη έχουν την κατοικία τους σε διαφορετικά κράτη μέλη, προκειμένου να μην υπάγεται ο καταναλωτής σε αλλοδαπό, άγνωστο προς αυτόν, νομικό σύστημα, καθώς επίσης και να αποφεύγεται το μεγάλο προς τον καταναλωτή κόστος της άσκησης αγωγής σε έτερο κράτος μέλος. Αντιθέτως, η εν λόγω ευνοϊκή ρύθμιση δεν δικαιολογείται όταν τα δύο συμβαλλόμενα μέρη έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος, καθώς οι ως άνω δυσχέρειες δεν υφίστανται σε μία τέτοια περίπτωση. Συνεπώς, κατά την άποψη της εναγομένης εταιρείας, τα δικαστήρια του εν λόγω κράτους μέλους, ήτοι της Γερμανίας, έχουν αναγκαστικά τη διεθνή δικαιοδοσία¹⁸, άρα η κατά τόπον αρμοδιότητα ορίζεται με βάση το γερμανικό δίκαιο.

Ωστόσο, ορθότερη φαίνεται να είναι η άποψη που εκθέτει ο Γεν. Εισαγγελέας Ν. Αιμιλίου στις Προτάσεις του, και συγκεκριμένα στο σημ. 61. Προβαίνοντας σε γραμματική ερμηνεία της διάταξης, διαπιστώνει ότι ο ευρωπαίος νομοθέτης δεν αποσκοπεί μόνο στο να παράσχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους μέλους της κατοικίας του, αλλά επιπλέον επιτρέπει στον καταναλωτή να προσφύγει στο συγκεκριμένο δικαστήριο του τόπου της κατοικίας του. Η ερμηνεία αυτή έχει ιδιαίτερο νόημα σε περιπτώσεις κρατών μελών μεγάλης έκτασης, όπου η απόσταση μεταξύ των πόλεων είναι μεγαλύτερη ακόμα και

¹³. Σκ. 26 της σχολιαζόμενης απόφασης.

¹⁴. Π. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ / Ε. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, 2020, ό.π.

¹⁵. Σκ. 40 της σχολιαζόμενης απόφασης.

¹⁶. Π. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ / Ε. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, 2020, ό.π.

¹⁷. Χ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση & εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές διαφορές. Ο νέος αναθεωρημένος Κανονισμός 1215/2012 Βρυξέλλες (Ibis), εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2014.

¹⁸. Προτάσεις του Γεν. Εισαγγελέα, σημ. 60.

συγκριτικά με την απόσταση μεταξύ δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών¹⁹. Επομένως, η αυτοπρόσωπη παράσταση σε δικαστήριο κράτους μέλους που βρίσκεται μακριά από την κατοικία του καταναλωτή, ή η άσκηση αγωγής σε αυτό, εν τέλει καθίσταται δυσχερής για τον καταναλωτή, γεγονός που ο ευρωπαίος νομοθέτης θέλει να αποφύγει. Συνεπώς, θεωρείται ορθότερο, λαμβάνοντας υπόψη και το γενικότερο πνεύμα του Κανονισμού, να ορίζεται από αυτόν και η κατά τόπον αρμοδιότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο καταναλωτής θα ασκήσει πράγματι εύκολα τα δικαιώματά του. Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη επίσης με την άποψη της Επιτροπής, η οποία υποστήριξε ότι η εφαρμογή του κανόνα του *forum actoris* του άρθρου 18 παρ. 1 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια δεν μπορεί να εξαρτάται από μια κατά περίπτωση εκτίμηση των πρακτικών δυσχερειών που πράγματι αντιμετωπίζει ο καταναλωτής στην εκάστοτε υπόθεση, ήτοι την απόσταση των πόλεων ή την τυχόν υποχρέωση αυτοπρόσωπης παρουσίας ενώπιον του δικαστηρίου. Σε αντίθετη περίπτωση, το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανόνα θα ήταν απρόβλεπτο. Για τη διαφύλαξη της ασφάλειας δικαίου, λοιπόν, απαιτείται μια ενιαία ερμηνεία για την εφαρμογή του Κανονισμού, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι οι δυσκολίες στο πρόσωπο του καταναλωτή ανακύπτουν στην πλειονότητα των περιπτώσεων, όπως συμβαίνει άλλωστε και στη συγκεκριμένη περίπτωση.

V. Καταληκτικές παρατηρήσεις

Εν κατακλείδι, γίνεται αντιληπτό ότι σημειώνεται μια γενικότερη τάση του Δικαστηρίου προς επίρρωση των δικαιωμάτων των καταναλωτών. Σύμφωνα με την ήδη υφιστάμενη νομολογία, ιδίως με την απόφαση *Onusu*, ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια φαίνεται να εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που αφορούν ταξίδια στο εξωτερικό, καθώς αναγνωρίζεται το απαραίτητο για τις διεθνείς ιδιωτικές διαφορές στοιχείο της αλλοδαπότητας. Με τη σχολιαζόμενη απόφαση, το Δικαστήριο καθιστά απολύτως σαφές ότι, με το άρθρο 18 παρ. 1 του Κανονισμού, οι καταναλωτές μπορούν να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης ενώπιον δικαστηρίων του τόπου κατοικίας τους σε βάρος εταιρειών που διοργανώνουν ταξίδια, διευκρίνιση που τους ωφελεί σημαντικά. Είναι προφανές, λοιπόν, ότι το άρθρο 18 λειτουργεί ως αποτελεσματικό μέσο εξισορρόπησης της ανισοβαρούς συμβατικής σχέσης μεταξύ του κατά τεκμήριον ασθενέστερου καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του σε δικονομικό επίπεδο. Εντούτοις, η απόφαση αυτή δεν άπτεται μόνον του ζητήματος της προστασίας των καταναλωτών και της διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων τους, αλλά έχει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Αποτελεί σημαντικό παράδειγμα της προσπάθειας προς την ενοποίηση του ευρωπαϊκού δικονομικού δικαίου εν γένει, εάν αναλογιστούμε ότι η απόδοση ευρείας ερμηνείας του Δικαστηρίου αναφορικά με τον όρο του στοιχείου αλλοδαπότητας έχει ως αποτέλεσμα όλο και λιγότερες υποθέσεις να θεωρούνται πλέον αμιγώς εσωτερικές και, συνεπώς, να εφαρμόζεται το ευρωπαϊκό δίκαιο σε τομείς όπου παραδοσιακά θεωρούνταν ότι ανήκουν στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαίου των κρατών μελών. Αυτός ήταν άλλωστε εξ αρχής ο σκοπός και η κατεύθυνση του τότε κοινοτικού νομοθέτη, ήδη από την αρχική Σύμβαση των Βρυξελλών, η οποία αποτέλεσε το πρώτο εργαλείο επέμβασής του στα εθνικά δικονομικά δίκαια²⁰. Εξάλλου, μια τέτοια εξέλιξη στον τομέα του ευρωπαϊκού δικονομικού διεθνούς δικαίου από πολλούς

¹⁹. Προτάσεις του Γεν. Εισαγγελέα, σημ. 61, υποσημ. υπ' αριθ. 70, όπου αναφέρεται ότι έχει κριθεί από το Δικαστήριο στο παρελθόν ότι «η απόσταση που χωρίζει τον καταναλωτή από το αρμόδιο δικαστήριο θα μπορούσε να αποτελεί «επιβάρυνση» ακόμα και εντός ενός και του αυτού κράτους μέλους». ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-240/98 έως C-244/98, *Océano Grupo Editorial και Salvat Editores*, 27.06.2000, ECLI:EU:C:2000:346, σκ. 22-23, όπου αναφέρεται το εξής: «επιβάλλει στον καταναλωτή την υποχρέωση να υπαχθεί στην αποκλειστική αρμοδιότητα δικαστηρίου το οποίο μπορεί να είναι απομακρυσμένο από τον τόπο της κατοικίας του, πράγμα το οποίο μπορεί να καταστήσει δυσχερή την παράστασή του ενώπιον του δικαστηρίου αυτού. Στην περίπτωση διαφορών που αφορούν περιορισμένα ποσά, τα έξοδα που απαιτούνται για την παράσταση του καταναλωτή μπορεί να τον αποθαρρύνουν και να τον οδηγήσουν σε παραίτηση από την άσκηση ένδικης προσφυγής ή από την υπεράσπισή του. Ως εκ τούτου, μια τέτοια ρήτρα εμπίπτει στην κατηγορία των ρητρών που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τη ματαίωση ή την παρεμπόδιση της ασκήσεως ενδίκων προσφυγών από τον καταναλωτή, κατηγορία που προβλέπεται στο σημείο 1, στοιχείο π, του παραρτήματος της οδηγίας».

²⁰. Π. ΓΕΣΙΟΥ - ΦΑΛΤΣΗ, Η σταδιακή πορεία προς την ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Δικονομικού Διεθνούς Δικαίου – Σκέψεις και ανησυχίες, στο συλλογικό έργο «Το αλλοδαπό στοιχείο στις εθνικές έννομες τάξεις», εκδ. Σάκκουλα, 2020, sakkoulas-online.gr, σσ. 37-40.

θεωρείται μοιραία και αναπόφευκτη προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο υπέρτατος σκοπός της Συνθήκης της Λισαβόνας για τη δημιουργία ενός πραγματικά ενιαίου χώρου «Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» στην Ευρωπαϊκή Ένωση²¹.

²¹. Μ. ΠΕΡΑΚΗΣ, Δικονομικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2017.